

संरक्षणाचा समय

रक्षाबंधन

ईशा सरदेसाई यांच्याद्वारे लिखित

सिद्धयोग मार्गावर या संपूर्ण महिन्यात, आपण स्वतःला त्या अभ्यासांमध्ये निमग्न करत आलो आहोत, जे अभ्यास श्रीगुरुमाईंनी आपल्याला केंद्रणासाठी प्रदान केले आहेत आणि हे अभ्यास आहेत, ध्यान व मंत्रजप. आपण विशेषतः ऑगस्ट महिन्यातील पर्वांच्या संदर्भात हे अभ्यास करत आलो आहोत—पहिले पर्व होते, भगवान नित्यानंदांची पुण्यतिथी, मग बाबा मुक्तानंदांची दिव्य दीक्षा आणि आता, रक्षाबंधन.

रक्षाबंधन हा सण 'राखीपौर्णिमे'ला साजरा केला जातो, जी या वर्षी २७ ऑगस्ट [भारतात २८ ऑगस्ट] रोजी आहे. जसे की, या महिन्याच्या सुरुवातीलादेखील मी लिहिले होते, रक्षाबंधन हा असा सण आहे ज्याची पाळेमुळे भारताच्या सांस्कृतिक तसेच शास्त्रीय परंपरेत खोलवर रुजलेली आहेत; देवीदेवतांनी, महाराजे-महाराण्यांनी तसेच लोकांनी व समुदायांनी एकमेकांना राख्या बांधल्या असल्याची विभिन्न वर्णने आपल्याला आढळून येतात. आधुनिक काळात, भारतात रक्षाबंधनाच्या दिवशी बहिणींनी त्यांच्या भावांच्या मनगटांवर राखी बांधण्याची प्रथा लोकप्रिय आहे.

तेव्हा, हजारो वर्षांपासून राखी एक असे शक्तिशाली प्रतीक आहे, जी लोकांमधील परस्परांविषयीच्या आदराचा आणि एकमेकांचे संरक्षण करण्याच्या त्यांच्या वचनबद्धतेचा संदेश देत आली आहे. सिद्धयोग मार्गावर, राखीची प्रतीकात्मकता विशेषत्वाने गहन आहे, कारण ती श्रीगुरु आणि शिष्य यांच्यामध्ये असलेल्या प्रेमाचे व संरक्षणाचे नाते दर्शवते. आता, आपण नेमके कशाचे संरक्षण करू इच्छित आहोत, हा विचार करण्याजोगा व सुस्पष्टपणे व्यक्त करण्याजोगा विषय आहे. आपण त्या ज्योतीचे संरक्षण करू इच्छितो आहोत, जी श्रीगुरूंनी आपल्या अंतरी जागृत केली आहे; आपल्या अंतरी विद्यमान असलेला दिव्यतेचा तो बोध आपण जोपासू इच्छितो आहोत, जो आपल्याला इतरांमध्ये तसेच आपल्या सभोवतालच्या संपूर्ण जगामध्येदेखील प्रतिबिंबित होत असलेला दिसू शकतो. आपल्या हृदयातील प्रेमाशी आपण घनिष्ठतेने जोडलेलो आहोत, या गहन अनुभूतीचे आपण संरक्षण करू इच्छितो आहोत, जी आपण आपल्या सिद्धयोग साधनेद्वारे दृढ करतो.

संरक्षणासाठी इंग्रजी भाषेतील शब्द आहे 'प्रोटेक्शन' [protection] जो प्राचीन फ्रेंच भाषेतील शब्द 'प्रोटेक्शियो' [proteccion] [ज्याचा अर्थ आहे, 'संरक्षण, कवच'] यापासून आला आहे. आणि प्राचीन फ्रेंच भाषेतील 'प्रोटेक्शियो' [proteccion] हा शब्द उत्तरकालीन लॅटिन भाषेचा शब्द 'प्रोटेक्शनम' [protectionem] यापासून बनला आहे ज्याचा अर्थ आहे 'आच्छादन किंवा संरक्षण देणारे आवरण'. माझ्यासाठी हा एक ज्ञानवर्धक दृष्टिकोण आहे, ज्याच्या माध्यमातून आपण ध्यानाच्या आपल्या अभ्यासाकडे आणि त्याच्या परिणामांकडे पाहू शकतो. माझ्या स्वतःच्या अनुभवानुसार, मला असे दिसून आले आहे की, जेव्हाजेव्हा आपण सिद्धयोग ध्यानाचा अभ्यास करतो, तेव्हा प्रत्येक वेळी आपण आत्म्याच्या आपल्या बोधाला सशक्त करत असतो, आपल्या अंतरीच्या ज्योतीला आणखी तेजोमय करत असतो. एका अर्थाने, आपण त्या बोधाचे रक्षण करत असतो—आपण त्यावर एक सुरक्षाकवच चढवत असतो व त्याचबरोबर हळूहळू त्या बोधाला असे बनवत असतो की, अशा कोणत्याही आंतरिक आणि बाह्य शक्तींनी तो भेदला जाऊ नये, ज्यांच्यामुळे आपल्याला आपल्या बोधाचे विस्मरण होऊ शकते. संसारसागराच्या लाटा आपल्यावर आघात करण्याचा धोका निर्माण करू शकतात, परंतु आपण दृढतेने त्यात अवस्थित राहतो, जे आपण वास्तवात आहोत, जे श्रीगुरूंनी आपल्याला प्रदान केलेले आहे.

ही गोष्ट मला पुन्हा राखीकडे घेऊन येते, जी दिसायला फक्त एक साधासा धागा आहे. विस्मरण हे एक खरेखुरे संकट आहे, ज्याबाबतीत आपण सतर्क राहायला हवे व त्यापासून स्वतःचे रक्षण करायला हवे. याच कारणास्तव, संरक्षणाची सतत आठवण करवून देणारी एक भौतिक व ठोस अशी वस्तू आपल्यापाशी असणे हे उपयुक्त आणि दिलासादायक ठरू शकते. खरेतर, भारतात, रक्षासूत्रांचा एक अतिशय समृद्ध इतिहास आहे. काही ठरावीक धार्मिक विधींमध्ये, पुजारी किंवा घरातील वयस्कर लोक, भक्तांचा अनिष्ट शक्तींपासून बचाव करण्यासाठी त्यांच्या मनगटांवर पिवळ्या आणि लाल रंगांचे धागे एकमेकांत गुंफून तयार केलेला 'मौली' हा धागा बांधतात. त्याचप्रमाणे, लहान मुलांच्या मनगटांवर नेहमी काळे धागे बांधले जातात, हादेखील एक प्रकारचा रक्षण करणारा ताईत असतो जो दृष्ट लागू देत नाही.

सिद्धयोग मार्गावर, श्रीगुरुमाईंनी 'स्मरणिका' यांविषयी सांगितले आहे, ज्या स्मरण करण्यास मदत करतात. श्रीगुरूंशी असलेल्या आपल्या नात्याची स्वीकृती, त्या नात्याचा सन्मान आणि त्याविषयीच्या कृतज्ञतेची अभिव्यक्ती म्हणून आपण जी राखी बांधतो, ती अशाच प्रकारची एक 'स्मरणिका' आहे. सिद्धयोग मार्गावरील आणखी एक आवश्यक स्मरणिका आहे जपमाळ, जिचा उपयोग आपण मंत्रजप करण्यासाठी करतो. जपमाळेचा एक-एक मणी जेव्हा आपण पुढे सरकवतो, तेव्हा आपण मनातल्या

मनात मंत्राचे पुरश्चरण करत राहतो आणि या गोष्टीची पुन्हापुन्हा पुष्टी करत राहतो की, परमात्मा आपल्या हृदयात विद्यमान आहे. भौतिक रूपातील अशी वस्तू धारण करणे हे अत्यंत शक्तिपूर्ण असते— जपमाळ ही मण्यांनी बनलेले कंकण वा ब्रेसलेट असू शकते, इतकेच नव्हे तर एक अंगठीदेखील असू शकते. ती आपल्याला जप करण्याचे स्मरण सतत करवून देते आणि याचेदेखील स्मरण करवून देते की, जप केल्याने आपल्याला काय प्राप्त होते व आपण कशाचे संरक्षण करतो.

आपण इतरांना जे संरक्षण देऊ *इच्छितो* त्याचीदेखील ही एक स्मरणिका आहे. माझा असा अनुभव आहे की, मंत्रजपाचा व ध्यानाचा अभ्यास करताना ज्या संरक्षणाचे आवाहन आपण करतो, ते फक्त आपल्यापुरतेच मर्यादित नसते. ते संरक्षण सर्वत्र प्रसरित होते, आपण ज्या कोणाला भेटतो, ज्या कोणाशी संवाद साधतो, त्या सर्वांना ते स्वतःच्या छत्रछायेखाली घेते.

